

פרשת
תולדות

גיליון מספר 6

א' כסלו תשפ"ג

עלון שבת לנשות הקהילה

אשת היל

מדרשה בפרשה

פרשת תולדות

חז"ל אומרים: "על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים" (פרקי אבות). ומסבירים, ששלושת עמודים אלו מקבילים לשלושת האבות: אברהם אבינו הצטיין בגמילות חסדים; יעקב אבינו מדגיש את לימוד התורה ואילו יצחק אבינו מסמל יותר מכל את עמוד העבודה.

ומעניין הדבר, שכאשר התורה רוצה לתאר את עשירותו המופלגת של יצחק היא אומרת (כו, יד): "ויהי לו מקנה צאן ומקנה בקר ועבודה רבה". הפירוש הפשוט הוא שהיו לו פעולות רבות במובן של 'עסקים', אבל יש כאן רמז גם לכך שה"עבודה" במובן רוחני היתה אצלו "רבה". מהי "עבודה"? הכוונה היא לעבודת הקרבנות, וגם לעבודת התפילה (שנחשבת כתחליף לקרבנות). ואכן, הגימטריא של "יצחק" (208) ביחד עם אשתו "רבקה" (307) - שווה לערך המספרי של "תפלה" (515) (פניני לוי יצחק).

בפרשה מסופר בצורה מפורשת על תפלה משותפת של יצחק ורבקה (כה, כא): "וַיַּעֲתֶר יִצְחָק לַה' לֵנֹכַח אִשְׁתּוֹ כִּי עֲקָרָהּ". רש"י מסביר את המלה "ויעתר": "הרבה והפציר בתפלה", ואת המלים "לנוכח אשתו" הוא מפרש: "זה עומד בזווית זו ומתפלל, וזו עומדת בזווית זו ומתפללת". ואכן, תפילתם נענתה וכפי שהפסוק ממשיך: "וַיַּעֲתֶר לוֹ יְהוָה וַתַּהַר רֵבֶקָה אִשְׁתּוֹ".

הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסון מגלה (לקוטי לוי יצחק) כי התפלה הזאת התקיימה בזמן מיוחד: מבין כל התפילות שייך יצחק אבינו במיוחד לתפלת המנחה (ידוע שתפלת שחרית תיקן אברהם אבינו, יעקב אבינו את ערבית ויצחק אבינו - מנחה), וגם כאן היתה זו תפלת מנחה - מנחה של שבת. זהו הרמז שבמלה "ויעתר", שהשורש שלה היא המלה "עתר" - נוטריקון: עת רצון. לפי הקבלה, תפלת מנחה של שבת היא "עת רצון" מיוחדת במינה, יותר משאר תפילות השבת ובוודאי יותר מתפלות ימי החול; ואכן, בתפלה זו אומרים, בהדגשה מיוחדת, את הפסוק "ואני תפלתו לך ה' עת רצון" - בזמן זה של "עת רצון" התפללו יצחק ורבקה ונענו.

הפרשה הקודמת, חיי שרה, סיפרה על נישואי יצחק ורבקה. פרשת תולדות מתמקדת בחייהם המשותפים של יצחק ורבקה ועל הילדים שנולדו להם - שבחרו בדרכים שונות מאוד בחיים.

הפרשה פותחת בתפילתם של יצחק ורבקה, חשוכי הבנים. ואומרת הגמרא: "מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים". אם נשאל למה לא ילדה שרה עד גיל תשעים, למה יצחק חשוך בנים עשרים שנה, מדוע הייתה רחל עקרה, מה רצו מהם? התשובה: תפילה מעומק הלב, יותר עמוקה, ביתר שברון לב. משום שהיא מקרבת את האדם לבוראו ומקשרת אותו לקונו. אך אם הסבל לא יביא לתפילה, לשוועה ולישועה, אזי לשווא היה.

במיוחד בימים אלה, זמנים קשים, קורבנות דמים והרבה פצועים, עבורם ישלח להם ה' ישועה ורפואה שלמה. אבל חייבים אנו להתעורר ולשאל מה רוצים מאתנו, לאן כל זה מוביל. ונפיק את הלקח מפרשתנו: נישא עינינו לשמים בתפילה, נשווע וניוושע.

יצחק אבינו ביקש לברך את בנו. כולנו משתוקקים לברכות הצדיקים ומייחלים לברכתם. מפרתנו למדנו שבכך אין די. צריך אדם להיות ראוי להתברך, להיות "כלי מחזיק ברכה". כאשר יצחק אבינו ביקש לברך את עשיו, הוא הורה לו לקחת את כלי הצייד ולצאת אל השדה. מדוע? אדם לא יתן גידו בכל טוב. אומר רבי עובדיה ספורנו זצ"ל, יצחק אבינו ביקש לזכות את בנו במצוות כיבוד אב בטורח וביגיעה, כדי שיתעלה על ידה ויהיה ראוי שהברכה תחול עליו.

הבה נזכור שאת כשנבוא לפני צדיק לקבל את ברכתו, נבוא טעונים במצוות, גדושים במעשים טובים, בצדה ובחסד. ובכך נחיל עלינו את ברכתו לחיים ולשלום. יתר על כן, רבותינו הורו לנו לעמוד בתפילה מתוך דברי תורה ומתוך דבר הלכה ונתינת צדקה, כדי שהמצוות יעשנו לכלי מחזיק ברכה, לקבל את שפע הטובה שתשפיע עלינו התפילה.

אשת היל

אשת השבוע: אימא שלום

לימוד והיכרות עם הנשים בתנ"ך

סיפור חייה: התלמוד מביא סיפורים אחדים על מעשיה של אימא שלום, מהם הקשורים באחיה, מהם הקשורים בעלה ואחד הקשור בשניהם. במסכת שבת מסופר על מזימה של אימא שלום ואחיה, רבן גמליאל, בכדי להוכיח את השקר שבנצרות ולחשוף את העובדה שדיין אחד לוקח שוחד. הביאה לו אימא שלום בסתר נר של זהב כשוחד, והלכה עם אחיה אל הדיין, וביקשה את עזרתו בהשגת הירושה אמרה לו: ברצוני שתחלוק לי בנכסי אבי. אמר להם [לאימא שלום ולאחיה רבן גמליאל]: חלקו. אמר לו (רבן גמליאל): כתוב בתורתנו שבת אינה יורשת במקום שיש בנים. אמר לו: מיום שגילתם מארצכם ניטלה תורה ממשא, ובו כתוב שכן ובת יורשים באופן זהה. למחרת חזר ובא (רבן גמליאל) ונתן לו חמור לובי. אמר הדיין: בסוף העוון גליון כתוב 'אני לא להפחית מתורת משה באתי [ולא] להוסיף על תורת משה באתי', וכתוב בתורה שבת אינה יורשת במקום בן. אמרה לו: האר את דבריך כנו! אמר לו רבן גמליאל: בא החמור ובעט בנר, וממילא התגלה כל אותו המעשה.

כלומר שכאשר שיחדה אימא שלום את הדיין בנר של זהב, פסק לטובתה, וכאשר בא רבן גמליאל ושיחד את הדיין בחמור לובי, שינה את פסק הדין לטובתו. מכאן שאימא שלום הייתה לא רק רגישה לטוהר המידות, אלא גם חשבה על טובת הכלל ופרסום המעשה כדי שכולם יראו וייראו.

אימא שלום חייתה בדור השני לתנאים, בין חורבן בית שני למרד בר כוכבא, והיתה בת למשפחה מיוחסת. היא הביעה במעשיה ובדבריה אמונה בצדקת ה', המעניק גמול על פי אמת מידה של צדק.

היכן מופיעה? התלמוד מזכיר את אימא שלום במספר מקומות: במסכת נדרים, במסכת עירובין, במסכת שבת ובמסכת בבא מציעא.

מי הייתה? בתו של נשיא הסנהדרין, רבן שמעון בן גמליאל הזקן, אחותו של רבן גמליאל דיבנה, אף הוא נשיא הסנהדרין, ואשתו של רבי אליעזר, מגדולי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי.

היכן מונצחת? ברחוב "אימא שלום" בשכונת עין כרם בירושלים.

היאורה: אימא שלום, היא מהנשים המעטות המוזכרות בשמן בתלמוד. רוב הנשים אינן נזכרות בשמן, אלא בזיהוי המשפחתי בלבד: כרעיות, כבנות, כאחיות, ובמקרים נדירים גם כאמהות. אימא שלום מתייחדת בכך שהיא מוזכרת הן בשמה, שלום, והן בכינויה "אימא". מובא, כי מבין השמות הפרטיים של נשים בימי בית שני, השם "שלום" היה השם הפופולארי ביותר, והשם 'אימא' הוא דרך כבוד לפנות לאשה מכובדת וכבת למשפחה מיוחסת ומקורבת למלכות, היא לא נקראה רק בשמה הפרטי, אלא בתוספת כינוי של כבוד.

צופיה הליכות ביתה

הרב אריה וחייה אטינגר

מכון להכשרת יועצים זוגיים
0532900200a@gmail.com

חשיבות הטיפול הזוגי

אז למה התהליך נעשה עם שני בני הזוג דווקא ביחד, יש לכך כמה סיבות, היום נמנה אחת מהם, אפחה בדוגמא, באחת הקבוצות שהנחיתי לאברכים, היה אברך בשם ראובן (שם בדוי), שהיה בעל אופי מאוד מוחצן, וניסה לבלוט מאוד, תוך שהוא מרבה לדבר על עצמו. אברך אחר, שמעון, זה מאוד הטריד אותו. כל פעם שראובן דיבר הרגיש שמעון שקשה לו עם זה והוא ממש לא מצליח לסמפת אותו עד כדי סלידה. ניסיתי לדובב אותו. להבין ביחד אתו יותר מדוע התכונה הזו כל כך מפריעה לו, ומה הקונפליקט שמתעורר בו למול ראובן המוחצן. התברר שמעון, בילדותו, היה שקוף. לא ראו אותו. הוא לא הרגיש בעל ערך. בבגרותו הוא חש צורך להיראות אבל החינוך שקיבל בצעירותו הוא שמדובר בדבר מכוער וגס. הקונפליקט הפנימי של שמעון עם עצמו התעורר באופן לא מודע מול התנהגותו של ראובן, האברך שגרם לו לדחיה ואף לסלידה, כי ראובן מאפשר לעצמו להראות את עצמו ואני שמעון לא מצליח לעשות זאת. אבל כאשר הבנו יותר לעומק מה מפריע לו עם עצמו, עצם ההכלה כבר הייתה תחילתו של ריפוי, הוא למד לקבל את עצמו ואת הצורך שלו להיראות. ובהמשך היה לו יותר קל להתחבר לראובן כי הקונפליקט הפנימי נרגע. כך הוא גם בין בני זוג, כל דבר שמציק לגבר באשתו מלמד על התהליך הנפלא שהוא אמור לעבור, וכן להפך, כל מה שמפריע לאשה בבעלה מלמד על התהליך שלה, וכך כשמגיעים יחד הדברים צפים הרבה יותר חזק ומאלצים לתהליך מדהים של בניית אמון. בשבוע הבא נמנה סיבות נוספות למטרה שהתהליך הזוגי יתבצע יחד.

מיה פתחה בחכמה

ביום ראשון האחרון צולמה התמונה המסורתית כ-5,000 שליחי חב"ד, שהגיעו מעשרות מדינות ברחבי העולם לכנס השנתי בניו יורק. מה מניע אותם לקום כל בוקר ולהפעיל את בתי החב"ד הפרושים ברחבי העולם? את ההסבר למפעל השלוחים המדהים אפשר למצוא בפרשה. וכן מתארת התורה את יצחק אבינו: "וַיִּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵר הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו" עבודתו של יצחק היא גם העבודה שלנו - לחפור בארות. הרבי מלובביץ' מסביר שצריך להאמין שמתחת לכל לכלוך ולכל אבק ומתחת לכל השכבות של השומן, מסתתרים מים צלולים ומתוקים. גם אם משהו נראה אדיש ורוחוק וציני, או אפילו רשע - זוהי רק קליפה. בפנים יש נשמה, יש חיים. וזו לא רק המשימה של יצחק אבינו, ולא רק משימתם של השליחים אלא של כולנו בחיי הזוגיות שלנו. ***

הבאר בפרשתנו היא מוקד לסכסוך מתמשך בין הפלישתים ובין יצחק וכל מי שנמנה איתו. "וַיִּשָׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת-בְּאֵר הַמַּיִם, אֲשֶׁר חָפְרוּ בְיַמֵּי אַבְרָהָם אָבִיו, וַיִּסְתַּמְּזוּ פְּלִשְׁתִּים". וכך מתפתח ומתעצם לו סכסוך הבארות בפרשתנו. אך יצחק מלמדנו שיעור באינתנות וחוסן אמוני ונפשי- הוא איננו מוותר: "וַיַּחְפֹּר עֲבֹד-יִצְחָק, בְּנַחַל; וַיִּמְצָאוּ-שָׁם-בְּאֵר, מַיִם חַיִּים". כך הסכסוך על המים עולה מדרגה: "וַיְרִיבוּ רֵעֵי גֵר, עִם-רֵעֵי יִצְחָק לְאִמֵּר-לֵנוּ הַמַּיִם; וַיִּקְרָא שֵׁם-הַבְּאֵר עֵשֶׂק, כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ".

אך יצחק לא מוותר ולא מתאייש: "וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת, וַיְרִיבוּ גַם-עָלָיו; וַיִּקְרָא שְׁמָהּ, שְׁטִנָּה. וַיִּעַתֵּק מַשֶּׁם, וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֶרֶת, וְלֹא רָבוּ, עָלָיו; וַיִּקְרָא שְׁמָהּ, רְחֹבוֹת... וַיַּעַל מַשֶּׁם, בְּאֵר שְׁבַע... וַיִּבְאוּ עֲבָדֵי יִצְחָק, וַיֵּאָדוּ לוֹ, עַל-אֲדוֹת הַבְּאֵר אֲשֶׁר חָפְרוּ; וַיֹּאמְרוּ לוֹ, מִצְאָנוּ מַיִם. וַיִּקְרָא אֹתָהּ, שְׁבַע; עַל-כֵּן שֵׁם-הָעִיר בְּאֵר שְׁבַע, עַד הַיּוֹם הַזֶּה. (בראשית, כו', יב-לב).

באר החוסן של יצחק אבינו, מבארת לנו, כיצד עלינו לנהוג על מנת ליישב סכסוכים לשם השגת שלום. על האדם לדעת לוותר, לדעת לרדת למעמקי הבאר, לתחתית מי התהום ומהמקום הנמוך ביותר להעלות את מקור מים חיים, לשלום. אך כל זה רק תלוי, ברצון שני הצדדים להגיע לשלום.

ותעש בחפץ כפיה

עונג שבת

את הביטוי "עונג שבת" בטח יצא לכם לשמוע, אבל מה באמת עומד מאחוריו? ישנה מצווה אחת ששורה מעל כל יום השבת והיא "עונג שבת". מצוות עונג שבת נלמדת מהנביאים, שם היא מוזכרת בספר ישעיהו: "אם תשיב משבת רגל, עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת עונג".

הרמב"ם כותב בפרק האחרון בהלכות שבת: ארבעה דברים נאמרו בשבת, שניים מן התורה, ושניים מדברי סופרים - והן מפורשין על ידי הנביאים. שבתורה - זכור ושמו; ושנתפרשו על ידי הנביאים - כבוד ועונג, שנאמר, 'וקראת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד'.

הדין שנקרא עונג שבת הוא דין לכבוד את השבת בכל דבר שעל ידי זה השבת תהיה מפוראת ומכובדת, כגון לענג את השבת במאכלים ושתיה וכן לענג את השבת בכסות נקייה ורחיצת ידיים ורגלים כדי לפאר ולענג את השבת. גודל המעלה של עונג שבת: הגמרא בשבת (דף ק"ח) אומרת שכל המענג את השבת נותנים לו נחלה בלי מצרים (בלי להצר לו), וניצול משעבוד מלכויות, וזוכה עבור זה לעשירות, וכן נותנים לו משאלות לבו וכן מובא בטור באור החיים (סימן רמב).

עונג שבת אמיתי כולל בתוכו עונג רוחני וגשמי כאחד. שום עונג גשמי אינו משמח באמת בלי שיהיה בו תוכן ערכי-רוחני, ומאידך, שום עונג רוחני אינו שלם עד שיבוא לידי ביטוי מוחשי גם על ידי הגוף. הקושי הגדול שאיתו אנו מתמודדים בעולם הזה הוא הניגוד החמור שבין הנשמה לגוף, ועניינה המיוחד של שבת הוא לעשות שלום בין הנשמה לגוף. מצוות השבת היא לעסוק בתורה מתוך נחת ועונג, ולקיים את הסעודות המשובחות מתוך כוונה של מצווה, וכל הזוכה לכך, זוכה לטעום בעולם הזה מעין עולם הבא. וזהו שאמר הקב"ה למשה: "מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיע אותם (ביצה טז, א). שעל ידי שבת קודש יכולים ישראל להשלים עצמם באיחוד של הנשמה והגוף לשם שמיים. ומתוך כך מובן מה שאמרו חכמים שכל מי שזוכה לענג את השבת באמת זוכה להינצל מהקשיים שבעולם. כי הקשיים נובעים מהניגוד שבין הנשמה לגוף. והמענג את השבת גם זוכה לברכות גדולות - הברכות הנובעות מחיבור הנשמה לגוף. אלא שלשם כך צריך לקבל את השבת מתוך אמונה, ולהרבות בלימוד תורה לפחות שש שעות בשבת, ומתוך כך לקיים את הסעודות בשמחה של מצווה.

זכרי! בכל פעולה שאת מכינה לכבוד השבת: בישול, אפייה, סידור שולחן תאמרי "לכבוד שבת קודש"

עו והדר לבושה

אחד מתלמידיו העשירים של רבי ישראל מסלנט, רצה מאד להזמין את רבו שישבות אצלו, אך תמיד נתקל בתגובה שלילית. אותו תלמיד ניסה לשכנעו בכך שבשולחן שבת בביתו, הוא מאריך בדברי תורה ובזמירות שבת, והאוכל כמובן כשר למהדרין.

לאחר הפצרות חוזרות ונשנות נאות ר' ישראל לבוא אליו לשבת, אך עשה עמו תנאי, שהוא ינהל את השולחן שבת כפי שהוא נוהג ולא כפי מנהג המארח. כמובן שהמארח הסכים בשמחה. והנה כאשר חזרו מבית הכנסת רבי ישראל ביקש מיד לעשות קידוש ולשבת תיכף לאכול וכך זירז את הסעודה במהירות נדירה. תמה המארח ושאר בני הבית. האם זה צורה של שולחן שבת, בלי תפילות ובלי זמירות ובלי דברי תורה? אך הרב במקום להשיבו, ביקש לקרוא למשרתת שתבוא. ר' ישראל ביקש את סליחתה על שהטריחה, ומיהר בסעודתו עד שבלי הפסקה הייתה צריכה להגיש ולפנות את השולחן.

אולם תשובתה הפתיעה את הנוכחים: כבוד הרב אני מודה לרב על החסד הגדול שעשה עמי השבת, והלוואי יהיה כך כל שבת. בהיות ואני אלמנה הנצרכת לפרנסה לעבוד אפילו בשבת, ובכל שבת הסעודה מתארכת מאוד עד קרוב לחצות, ורק לאחר שגומרים את הסעודה, היא הולכת לביתה לקדש לילדיה היתומים, וכמובן כיון שבהיות וכבר מאוחר, נרדמים הילדים ואין להם חשק לסעודת השבת, ופעמים שאוכלת לבד, וכל שבת הוא סבל מחדש. וכעת ב"ה שגמרנו מוקדם היא תוכל לסעוד עם ילדיה בשמחה כראוי לסעודת שבת. אמר הרב לתלמידו: כעת הנך מבין למה מיהרתי את הסעודה? להאריך בתפילות שירות ותשבחות דברי תורה על חשבון אחרים, זו לא מצווה. קודם כל נהדר בבין אדם לחברו ואחר כך נוכל להדר בזמירות תפילות ותורה.

אצלנו בקהילה

תיבת המייל נועדה לקבל עדכונים על שמחות במשפחה, ימי הולדת או להבדיל על תפילה לבריאות ולעילוי נשמת לזיכוי הרבים

מייל: eshetchail2@gmail.com

*העלון טעון גניזה

